

statutam indissolubilitatem coniugii, seu contra argumentum suasivum ductum ex ratione; cum iam tot matrimonia etiam consummata facillime solvantur, quin ratio conqueratur.

Respondeo merito rationem a querelis cessare. Nam argumenta, quae ratio afferre potest in favorem matrimonii rite initi, quo nullum praestantius haberi potest, vim suam profecto amittunt si proferantur pro matrimonio imperfecto non exacto ad eam normam, quam Salvator humani generis revocans primam institutionem et eam absolvens praestituit: ut ab Ambrosio dici potuerint matrimonia infidelium non esse a Deo. Sane periculum fidei, quod per se oriretur, maius est malum quolibet alio incommodo manentis in infidelitate.

THESIS XXVII.

Privilegium paulinum non ad eos solos spectat, qui fidem catholicam sequuntur, sed ad omnes qui christianam fidem susceptione baptismi professi sunt.

I. Quaestio fieri potest an paulinum privilegium valeat etiam cum quis infidelis convertitur quidem, at non ad catholicam ecclesiam sed ad sectam haereticam aut schismaticam, e. g. si turca quis schisma graecorum vel anglicanam sectam amplecteretur. Erunt forte quibus videatur pro huiusmodi hominibus privilegium non valere. Nam privilegium dicitur concessum in favorem fidei: atqui in sectis haereticis non est fides, sive haeresis non est fides, sed vitium oppositum fidei. Quid quod Innocentius III c. *Gaudemus cit.* exponens hoc privilegium, mentionem disserte facit fidei catholicae? « si alter, inquit, infidelium ad fidem catholicam convertatur etc. » Et sane quaenam est ratio cur credatur Christus inimicis suis, qui peiores sunt infidelibus paganis (2^a 2° q. X. a. 6), privilegium concedere voluisse, cum poena ipsis non beneficium debeatur?

II. Nihilominus respondeo quod nisi huiusmodi sectae ita sint prolapsae ut nomen tantum christianismi retinuerint, sint idcirco tales ut in iis adhuc religio veri Dei et christiana professio, etsi vitiata, adhuc vigeant ideoque et baptismus adhuc obtineat, videri nobis pro iis quoque privilegium paulinum valere. Novimus in hanc sententiam affirmantem conscripsisse dissertationem Card. Camillum Tarquini, quae edita tamen non fuit, neque ms. exemplar quivimus reperire. Ratio, qua nos movemur, una est quidem per quosdam tamen veluti gradus procedens. Scilicet privilegium istud innititur tanquam intrinsecae conditioni disparitatis cultus: atqui cultus christianus, licet in sectis a catholica ecclesia separatis, dispar reapse est a cultu infi-

delium sive Iudaei sint sive Pagani: cuius rei certum indicium est quod nullum sit matrimonium haeretici cum pagano aut iudaeo propter impedimentum disparitatis cultus. Ius vero huius privilegii utendi acquiritur eo ipso quod susceptus est baptismus, qui est sacramentum fidei: nam certe non competit hoc ius cathecumenis, etsi perfecte credentibus. Non est ergo sola fides sed professio fidei christianae per baptismum sive aliis verbis sacramentum fidei, quod tale ius confert: atqui et in sectis haereticis aut schismaticis est professio fidei christianae per baptismi susceptionem sive est sacramentum fidei: ergo. Quoad schismaticos quidem nulla in hac re est difficultas: quoad haereticos vero advertite cum s. Thoma 2^a 2° q. XI a. 1. quod « haeresis est infidelitatis species pertinens ad eos, qui fidem Christi profitentur, sed eius dogmata corrumpunt. » Quamvis ergo in haereticis non sit interior habitus fidei infusae, est tamen exterior professio fidei christianae, etsi vitiatae, et est verum sacramentum fidei, quod est christianae fidei sollemnis professio. Iam vero e mente theologorum ius utendi hoc privilegio ab ipsius baptismi virtute repetitur. « Ille qui ad baptismum accedit, regeneratur in Christo et priori vitae moritur, cum generatio unius sit corruptio alterius. Et ideo liberatur ab obligatione, qua uxori tenebatur reddere debitum et ei cohabitare non tenetur, quando converti non vult (in Suppl. q. LIX. a. 4.) et si non vult cohabitare sine iniuria creatoris... vir fidelis discedens potest alteri per matrimonium copulari (ibid. a. 5.). » Igitur omnes baptizati hoc iure gaudent. Tandem tunc matrimonium contractum in infidelitate solvitur, cum conversus aliud init matrimonium: huius autem matrimonii efficacia solet eo pacto explicari, quod « semper firmiter vinculum solvit minus firmum, si sit ei contrarium... et matrimonium in infidelitate non est omnino firmum et ratum » (ibid. a. 5. ad 1°) h. e. non est omnino firmum quia non est ratum. Ita ergo res concipitur ut matrimonium alterum solvat id quod praecessit, quia illud, quod conversus init, est ratum. Atqui cuiuscumque baptizati matrimonium est ratum. « Sacramentum fidei, quod semel admissum numquam amittitur, ratum efficit coniugii sacramentum » (c. *quanto cit.*). Si ergo huius communis explicationis ratio habeatur, liquet ibi ius paulini privilegii a theologis agnosci ubi fidei sacramentum fuerit ideoque et in schismaticis et haereticis verum baptismum habentibus.

Hanc profecto esse persuasionem communem Theologorum vel ex eo patet quod cum de privilegio paulino accurate et singillatim disserunt, hanc distinctionem inter christianum catholicum et christianum haereticum ne attingant quidem, sive non quaerant u-

trum soli catholici an alii quoque baptizati eo privilegio fruantur. Cuius omissionis ratio nulla esse potest praeter hanc, quia nimirum omnibus evidens erat fratrem et sororem fidelem, de quibus loquitur Paulus, eosdem esse ac baptizatos.

III. Quid itaque dicendum ad ea, quae pro contraria fuerunt opinione proposita? Ad primum respondemus quod professio fidei christianae ac sacramentum fidei in sectis quoque haereticis ac schismaticis reperitur: fides autem, in cuius favorem dicitur concessum privilegium, est professio fidei christianae, est sacramentum fidei. Nihilominus, quia Deus per se non vult esse nisi professionem fidei christianae catholicae, concedere licet quod primo et per se (prioritate naturae non temporis) privilegium hoc concessum sit professioni fidei christianae baptismoque suscepto in Ecclesia catholica, secundario vero propter identitatem baptismi et genericam communionem in professione fidei christianae extensum sit quoque ad sectas haereticas. Sane si (per impossibile) solae sectae haereticae exstarent, non ecclesia catholica, non putamus ullum privilegium illis concessurum fuisse Deum. Ad secundum respondemus quod Innocentius nominat ibi fidem catholicam eo quod ibid. prius de eadem mentio occurrerat et quaestio Pontifici proposita versabatur reapse in hoc facto, quod quis infidelis ad catholicam esset conversus. Quocirca historice tantum illud appositum *catholica* additur *fidei* ab Innocentio, non autem dogmatice, ut determinet condiciones necessarias pro valore privilegii: quapropter neque exclusive ea verba accipienda sunt. Ad tertium dicimus quod privilegium non propter haeresim aut schisma sed propter fidei christianae professionem ac baptismum concessum est. Etsi autem personae malae sint, id non impedit quominus quae ex voluntate Dei consequuntur baptismum nec statum iustitiae requirunt, ab iisdem habeantur, quemadmodum haberi possunt a malis quoque catholicis. Quod autem affirmatur de maiore malitia haereticorum quam paganorum, id verum est si crimina spectes subiective: sed si obiective conferas cultum paganum aut iudaicum post Christum cum professione christianae religionis, etsi in quibusdam dogmatibus corruptae, illud profecto falsum est. Cf. s. Thom. 2^a 2° q. cit.

SCHOLION.

I. Doctrina est definita a Trid. cn. 8. Ecclesiam non errare cum ob multas causas separationem inter coniuges quoad torum, seu quoad cohabitationem ad certum incertumve tempus fieri posse discernit. Qua in re advertendum causas istas ad tria genera revocari, h. e. *mutuum consensum, periculum grave animae aut corporis*

et crimen. Crimen quidem triplex distinguitur, nempe adulterium alterius, apostasia a vera religione sive per infidelitatem sive per haeresim, seductio ad peccatum ita ut qui seducitur in periculo peccandi versetur: hoc vero tertium ad secundum ex tribus generibus redit. Porro primum ex his criminibus est causa separationis propria et intrinseca matrimonio; aliae autem causae sunt communes aliis societatibus, ideoque veluti extrinsecae matrimonio: infidelitas tamen, quae dicitur quoque spiritualis fornicatio, est speciatim contra bonum matrimonii, quod est proles educanda ad cultum Dei (q. LXII, a. 1. ad 3). Item quoad primum crimen sufficit unus actus, et est ratio perpetuae separationis ita ut, etiamsi respiscat coniux peccans, non teneatur innocens redire, nisi et ipse fornicetur (c. *Ex literis De Divortii*), sed possit e. g. perpetuam continentiam vovere vel religionem ingredi. In aliis vero criminibus consuetudo quaedam requiritur, et sunt causae per se temporales, quibus cessantibus, tenetur innocens poenitenti reconciliari. (c. *De illa De Divortii*. cf. s. Thomam l. c.). Tum advertendum separationem quoad torum, cum res privata sit, propria voluntate fieri posse; separationem vero quoad habitationem, cum res publica sit, iudicio Ecclesiae fieri debere (c. *Porro De Divortii*).

II. Iam vero licite fieri ob has causas separationem quoad torum vel habitationem, manente vinculo coniugali, probatur 1) quia nulla est repugnantia quod retento dominio amittatur ob aliquas causas, sive ex voluntate sua sive ex legis dispositione, usus rei sive ius proximum ad usum: 2) quia ex Evangelio docemur posse ob eas causas fieri huiusmodi divortium. Nam divortium, quod ex mutuo consensu fiat, licitum esse indicatur iis verbis Christi Matth. XIX, 29. Omnis qui reliquerit domum..... uxores aut filios etc., centuplum accipiet et vitam aeternam possidebit. Cf. *titulum de Conversione coniugatorum*. Divortium ex causa criminis licitum supponit Apostolus 1 Cor. VII. 11. ubi, ut iam notavimus, de discessione ob iustam causam est sermo. Causam fornicationis probat Christus Matth. V. 32, accepta sententia Christi secundum communionem interpretationem, ubi dimissio, quae conceditur, non est quoad vinculum; quia qui dimissam ducit moechatur: conceditur autem aliqua propter fornicationem; qui enim propter eam dimittit uxorem, non ei imputatur crimen adulterii, quod postea commissura sit eius uxor, sicut imputatur illi, qui innocentem dimittit; non ergo peccat, sed licite agit: porro dimissio non est sola separatio quoad torum, sed et quoad habitationem. Causam apostasiae a fide cum periculo perversionis alterius indicavit generatim Paulus ad Titum III. 10. Cf. c. *ult. De Convers. Coniug. et c. 2 De Divortii*. Causam seductionis ad

peccandum probat Christus Matth. XVIII, 9. Si oculus tuus scandalizat te, erue eum et proiice abs te, quod et de coniuge intelligendum etiam esse ratio probat. Causam periculi gravis corporis ut periculi vitae, mutilationis, frequentium intollerabilium saevitiarum, probat ratio naturalis: Cf. c. 13 in fine De Restitutione Spoliatorum.

Haec proinde doctrina non est nova, tum quia in Evangelio et ab Apostolo, tum quia a Patribus traditur, ut ex testimoniis eorum superius citatis constare potest. Idem confirmatur a iure canonico Ecclesiaeque continua praxi.

III. Neque adversatur Evangelio, quod unius fornicationis meminit, si vera est ea interpretatio; ea enim mentio non est exclusiva, cum aliae causae alibi in Evangelio satis indicentur: sed ea tantum explicite indicatur, quia causam propriam et intrinsecam eandemque perpetuam Christus significare voluit; cum ceterae causae per se perpetuae non sint, sed iis cessantibus revocandi sint coniuges. Neque legi morali opponitur quod maneat vinculum facta separatione; nam 1) gratia Dei semper adest, qua possit haec iactura patienter tolerari: 2) si conferantur mala, quae ex perpetuitate vinculi, eiusque dissolutione promanare possunt, multo maiora sunt ea quae ex dissolutione orirentur utpote contra bonum maius h. e. familiae, societatis, religionis et contra bonum Sacramenti. Cf. Th. XXIII.

Cetera quaere penes Canonistas.

CAPUT IV.

DE POTESTATE STATUENDI IMPEDIMENTA MATRIMONII CHRISTIANI IN IISQUE DISPENSANDI

Praenotiones.

Matrimonium Christianum est, cum initur, contractus (quemadmodum diximus superius, Th. I. et Quaest. 4^a p. 95. coll. Th. XXIII n. II.) et est Sacramentum. Utramque rationem seorsim spectare licet. Itaque si sola ratio contractus consideretur, quae proprie viget in matrimonio *in fieri*, ipse 1) est *contractus naturalis*; ad eum enim excitat ipsa natura, in cuius officium est (q. XLI, a. 1), ipseque praecessit omnem publicam societatem, cuius est per familiam origo; valideque proinde iniri potuit absque ope vel auctoritate alicuius publicae potestatis.

2°) Cum vero *contractus* idem ab hominibus in societate existentibus fit, ipse sicut ceteri contractus ii quoque qui iure naturae fiunt, subordinatur publicae auctoritati regenti eam societatem, in qua contractus fit. Haec sane est lex generalis contractuum. Nam natura non omnia ἐν ἀπόμυρ determinavit, quae requiruntur ut in quovis casu contractus, qui iure naturae fiunt, fiant ut oportet; sed reliquit determinationi publicae auctoritatis vim coactivam habentis, quae propter bonum ipsum hominum adunatorum habet a Deo potestatem constituendi formam, secundum quam naturales contractus et licite et valide fiant. Porro neque quoad ineundum contractum matrimonialem vel natura vel eius institutor omnia singillatim determinavit; quoad gradus e. g. consanguinitatis, affinitatis, quoad personas sacras, criminosas, etc. in quibus sola ratio, spectata rei natura, nihil quoad plura constituit oportere vel non oportere permitti coniugium. Eadem proinde ratio docet oportere existere regulam in societate, qua id determinetur. Plures enim occurrunt casus, in quibus, etsi inspecto solo iure naturali coniugii, matrimonium iniri posse videatur, inspectis tamen aliis iuribus, quae ex aliarum essentialium relationibus oriuntur, repugnantia quaedam statim apparet ut ipsum licite aut valide quoque fiat. Neque auctor naturae et coniugii institutor quoad omnia sufficienter positiva lege determinavit. Cum ergo oporteat normam existere certam, secundum quam ab omnibus in tot diversis adiunctis recte fiat hic contractus, sequitur auctoritatem publicam alicuius societatis, in qua idem contractus initur, potestatem habere praestituendi formam, secundum quam licite et valide fiat; ergo contractus matrimonii publicae auctoritati subordinatur eius societatis, in qua fit. Neque de hac re quaestio est inter Theologos, Philosophos legumque peritos, qui disputant quidem cui auctoritati sub Deo subsit hic contractus, concedunt tamen omnes aut supponunt alicui subesse. Quocirca opus non est nobis multum in hac re immorari, praesertim quia de eadem re redibit necessario sermo cum auctoritatem Ecclesiae in specie demonstrare oportebit.

3°) Iam vero potestas constituendi formam secundum quam valide contractus fiat, est simul potestas irritandi contractus aliter factos. *Irritare autem contractum matrimonialem est impedire ne mutuus consensus contrahentium sit efficax seu sufficiens ad transferendum corporum dominium, sive est personas inhabiles reddere ad contrahendum.* Prior dicitur irritatio directa, altera indirecta (Sanchez L. III. D. 4.). Cum vero haec altera irritatio habetur, prior quoque consequenter adest. Cum enim personae sunt inhabiles, eorum consensus nihil facit. Utriusque modi meminit Trid. Decret. De Matrimonio clausula irritante.